

Társadalmi felelősségvállalás

A Nemzeti Vidékstratégiai Konceptió egyik tézise, hogy a családi gazdaságok jelentős mértékben hozzájárulnak a falvak társadalmi költségeihez, míg a „tőkés gazdaságokat” – amiket a koncepció a társas vállalkozásokkal azonosít – kizárólag az önérdék és a profit vezérli. Nem vitatva az egyéni és a családi gazdaságok közösségépítésben betöltött szerepét, érdemes a tények tükrében az állítás második részét górcső alá venni: a vállalkozások társadalom iránti elkötelezettségét egyrészt a társadalom költségeinek finanszírozásához való hozzájárulás, másfelől a szigorúan vett társadalmi felelősségvállalás (CSR) mértékével fejezhetjük ki.

A vállalkozások társadalmi szerepvállalásának vizsgálata a társadalmi költségekhez való hozzájárulásuk tükrében lényegében a Fridman által megfogalmazott vállalati felelősségvállalás továbbgondolását jelenti. Leegyszerűsítve: minél eredményesebb egy vállalkozás – a közterhek megfizetésével abszolút értékben –, annál nagyobb mértékben vesz részt a társadalomban felmerülő költségek finanszírozásában. Ugyanakkor ez a típusú felelősségvállalás nem csak az eredményességhez, hanem csupán magához a működéshez is kapcsolható, mivel a közteherherviselés egyrészt megvalósul a vállalkozás eredményes tevékenysége után fizetendő adók, másrészt a vállalkozás működése során a foglalkoztatáshoz fűződő terhek, harmadrészt pedig a működéshez kapcsolódó egyéb adók, díjak és hozzájárulások megfizetésével.

Társadalmi felelősségvállalás

A társadalmi elkötelezettség emellett egy másik szempontból is megközelíthető. Vizsgálhatjuk azt is, hogy a vállalkozás miként viseltetik a munkavállalók, azok családja, a helyi közösség és a tágabb értelemben vett társadalom irányá-

ban. A valódi kérdés az, hogy a vállalkozás, mint a gazdasági rendszerbe ágyazódott entitás, fő feladatán – a termelésen és új értékek előállításán túl – tesz-e valamit a közösségért. Azaz, a gazdasági integráción kívül beágyazódik-e a társadalmi rendszerbe is?

A társadalmi felelősségvállalás napjaink divatos kifejezése, és elsősorban a multinacionális cégeknek az életminőség javítása érdekében tett erőfeszítéseit foglalja magában. Ha megvizsgáljuk a mezőgazdasági társas vállalkozások – történelmi okokból elsősorban a volt és jelenlegi szövetkezetek – vidéki társadalmi tevékenységét, arra a következtetésre jutunk, hogy ezek a szervezetek jelentős szerepet játszanak a falvak életében. Ugyanakkor alapvető probléma, hogy míg a multinacionális cégek csupán eredményük töredékét költik társadalmi célokra – miközben magát a tevékenységet felnagyítva és reklámozva marketingelőnyre tesznek szert –, addig a mezőgazdasági társas szektor úgy fordít jelentős erőforrásokat a közösségi

célokra, hogy eközben a társadalom előtt szinte ismeretlen tevékenységük. Nyilvánvaló, hogy az agrárvállalkozások ez a magától értetődőnek vett, természetes tevékenysége – ami a tagoknak, dolgozóknak, az önkormányzatnak és a falu egyéb intézményeinek nyújtott pénzügyi és nem pénzügyi szolgáltatások széles skáláját foglalja magában – marketingcélokat nem szolgál.

Ezért tűztük ki célul, hogy cikkünkben bemutatjuk a vállalkozásoknak a szűkebb környezetük iránti elkötelezettségét, és a falu mindennapi életében való aktív részvételét. Mielőtt azonban erre rátérnénk, érdemes egy pillantást vetni a társas vállalkozások adó- és járulékfizetésének mértékére.

A közteherherviselés, mint mérőszám

Az agrárgazdaság 2010. évi helyzetéről szóló jelentés szerint a mezőgazdaság a hazai GDP 2,9 százalékát teszi ki. Miközben a földhasználat 50–50 százalékos arányban, a kibocsátás már 40–60 százalékban oszlik meg a társas és az egyéni szektor között. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy a mezőgazdasági társas vállalkozások a hazai bruttó nemzeti össztermék 1,5 százalékát állítják elő. A GDP egyszerűen és jól méri az adott évben előállított és végső fogyasztásra szánt javak összértékét. Így ha az agrárvállalkozások GDP-hez való hozzájárulásának aránya a közterhekhez való hozzájárulás arányánál kisebb, akkor társadalmi szempontból hasznosnak kell tekintenünk őket. (A közteherherviselés mértékének meghatározá-

sakor minden esetben a NAV-nak a kettős könyvvitelt vezető vállalkozások társasági adóbevallására vonatkozó gyorsjelentését vettük alapul.)

A mezőgazdasági társas vállalkozások társadalmi szerepvállalását illetően azt látjuk, hogy a társas szektor a társasági adó, a helyi adó és a foglalkoztatás után fizetendő járulékok tekintetében is jóval nagyobb mértékben vesz részt a közteherfizetésben, mint az a nemzetgazdaságban betöltött súlya alapján elvárható lenne. Ha csupán a mezőgazdasági társas szektor 95 százalékát képviselő kkv-kat tekintjük, a közterhekhez való hozzájárulás még nagyobb mértékű. A kis- és középvállalkozásnak minősülő, kettős könyvvitelt vezető (tehát az egyéni vállalkozásokat, östermelőket ide nem számolandó) mezőgazdasági vállalkozások a magyarországi kkv-k által teljesített társasági adó-befizetések 4 százalékát adták 2010-ben.

Válságrégiókban tevékenykedve

Ha figyelembe vesszük a beruházásokat is – mivel azok egy része társaságiadó-csökkentő, így torzító tényező –, a mezőgazdasági társas kkv-k elkötelezettsége még nagyobb. A kis- és középvállalkozások – az

A társas szektor társasági adó befizetéseinek és beruházásainak aránya

	Mikrovállalkozás	Kisvállalkozás	Középvállalkozás	Egyéb vállalkozás	Összesen
Társasági adófizetés aránya	3,4%	4,6%	3,9%	0,4%	2,1%
Beruházások aránya	3%	14%	11%	1%	3,70%

A társas vállalkozások bére, és az ehhez kapcsolódó közterhekre fordított kiadásai

	Mikrovállalkozás	Kisvállalkozás	Középvállalkozás	Egyéb vállalkozás	Összesen
Egy főre jutó átlagos bruttó bér	94 e Ft/hó	131 e Ft/hó	153 e Ft/hó	156 e Ft/hó	136 e Ft/hó
Egy vállalkozásra jutó alkalmazottak száma	1,6 fő	21,6 fő	96,1 fő	23, fő	7,7 fő
Vállalkozás által fizetett bér	16 md Ft	42 md Ft	53 md Ft	24 md Ft	135 md Ft
Vállalkozások által fizetett járulékok	5 md Ft	12 md Ft	15 md Ft	7 md Ft	39 md Ft

összes, kis- és középvállalkozáshoz viszonyítva – a beruházások közel 12 százalékát teljesítették. Ez annak is köszönhető, hogy a fejlesztésekhez jelentős EU-s források álltak rendelkezésre: az agrárgazdasági jelentés szerint az EMVA-források 73 százalékát kkv-nak minősülő vállalkozások szereztek meg, közülük a tíz főnél kevesebb embert foglalkoztató mikrovállalkozások a források 36 százalékát kapták.

Hozzá kell tenni, hogy ezek a vállalkozások a bizonyítottan magas társadalmi elkötelezettségük mellett többségükben olyan válságrégiókban tevékenykednek, ahol sok esetben egyedülként végeznek rentábilis és társadalmi szempontból is hasznos gazdasági-vállalkozási tevékenységet.

A mezőgazdasági bérek színvonala ugyan még jelentősen elmarad az országos átlagtól, azonban tekintettel arra, hogy a mezőgazdaság a vidéki, általában az országos átlagnál fejletlenebb térségekben – sok esetben egyedülként – foglalkoztat, a társas szektor társadalmi jóléthez való hozzájárulása e tekintetben is megkerülhetetlen. A bérfizetés nagyságát tekintve elmondható, hogy a mezőgazdaságban kifizetett bérek a társasági adóbevallást készítő kkv-k bérere fordított kiadásainak 4,6 százalékát teszik ki. Figyelemmel arra, hogy a közterheket illetően az általános szabályok vonatkoznak rájuk, a társas szektor a 1,5 százalékos GDP-részesedése háromszorosával járul hozzá a közterhekhez.

Beszéljenek a tettek

A társas szektor társadalmi szerepvállalását nem csak a közteherviselés mértékének szempontjából érdemes vizs-

gálni, hanem a mikrokörnyezetükben kifejtett önkéntes tevékenységek szemszögéből is. A mezőgazdaságban történelmi hagyományai vannak a vidéki társadalomnak nyújtott közszolgáltatásoknak. A szövetkezetek a rendszerváltás előtt is jelentős szerepet tölthettek be a falvak életében, ugyanakkor a vidék hanyatlásával párhuzamosan a szövetkezetek és a – szövetkezetek és állami gazdaságok utódaként, illetve helyén létrejött – gazdasági társaságok közösségi életet segítő szolgáltatásai még inkább felértékelődtek.

A mezőgazdasági társas vállalkozások társadalmi tevékenységét három csoportba lehet sorolni: a saját termelésű termény átadásához kapcsolódóak, a társaság eszközeivel végzetek, illetve harmadrészt a pénzügyi segítséget jelentő közhasznú szerepek vállalására.

A MOSZ által a tagjai körében végzett felmérés szerint a társas vállalkozások mintegy 40 százaléka támogatja saját termelésű termények ingyenes vagy kedvezményes átadásával a helyi közösséget. A támogatottak között vannak tagjaik, munkavállalóik, nyugdíjasaik, de emellett nagy számban találhatók önkormányzatok, oktatási intézmények és egyéb civil, illetve egyházi szervezetek. Ez arra utal, hogy az adományok jelentős része szűkebb-tágabb körben megtartott közösségi rendezvények segítését, praktikusan élelmészeti célt szolgál, ami jelentősen hozzájárul a közösségi tudat megerősítéséhez falun. A támogatás pénzben kifejezett értéke átlagosan 400 ezer forint éves szinten.

A választ adó vállalkozások közel 90 százaléka az eszközei-

vel, gépeivel segíti a falvak működését. A támogatói tevékenység rendkívül széles körű, de a legjellemzőbbek az útkarbantartás, természeti csapás esetén a kárelhárítás, illetve ehhez kapcsolódóan a megelőzés, valamint a területrendezés és karbantartás, amiket elsősorban az önkormányzat, az oktatási intézmények és az egyházak, valamint helyi civil szervezetek részére teljesítenek.

Amennyiben nem csak az ingyenes, hanem a kedvezményes áron történő szolgáltatást tekintjük, a kör kibővül, s látható, hogy megjelennek a falu lakói számára végzett tevékenységek is: szállítás, mérlegelés, rakodás, vontatás és nem mellékesen a közösségi rendezvények támogatása. A támogatások átlagos értéke összesen 600 ezer forintot tehet a vállalkozásonként, évente.

Támogatott vállalkozások

Útkarbantartást, mint közösségi cselekedetet, a vállalkozások közel 85 százaléka végez. Az út karbantartása elsősorban hóeltakarítást, csúszásmentesítést és gréderezést jelöl, ugyanakkor nem elhanyagolható a csatornák, vízelvezető árkok karbantartása sem. Annak ellenére, hogy a kormány tavaly eltörölte a víztársulati hozzájárulást, úgy tűnik, a társas vállalkozásoknak továbbra is aktívan részt kell venniük ezek fenntartásában.

A mezőgazdasági társas vállalkozások a közösség életét úgy is segítik, hogy különböző célok megvalósítását, bizonyos események megrendezését pénzügyi támogatással segítik, ennek mértéke átlagosan 500 ezer forint vállalkozásonként. Ez a támogatási mód is meglehetősen elterjedt, a

válaszok alapján az érintettek 80 százaléka nyújt pénzügyi segítséget. A vállalkozások leginkább szervezetek, illetve intézmények tevékenységéhez, működéséhez járulnak hozzá, de konkrét falubeli, városbeli rendezvényt, illetve egy-egy szűkebb kört érintő eseményt is szívesen támogatnak. Ennek fényében a támogatások célzottjai elsősorban a helyi civil szervezetek, közintézmények és az önkormányzat.

A jövő szakembereinek képzését segíti, hogy a válaszadók 85 százaléka teszi lehetővé szakmai, illetve üzemi gyakorlat végzését, 30 százalékuknál ezek résztvevői a jogszabályban meghatározott díjazáson felül is kapnak juttatást.

Következtetések

A társas vállalkozások, az átlagon felüli közteherviselésen túl napjainkban is kiemelkedő szerepet töltenek be a vidéki társadalom életében. A MOSZ által végzett felmérés is bizonyítja, hogy a mezőgazdasági társas vállalkozások a vidéki közösség kiemelkedő támogatói. Ennél is fontosabb, ha a falut veszély fenyegeti (rendkívüli havazás, áradó folyó stb.), akkor ezek a társaságok ott vannak és segítenek a kárménésben, a kárelhárításban.

Az egyes társas vállalkozások által közösségi célokra fordított összegek tekintetében több százézes nagyságrendről beszélhetünk átlagosan. Ha ezt összevetjük azzal, hogy a társas vállalkozások átlagos eredménye 2010-ben körülbelül 4 millió forint volt, látható, hogy a nyereségükhöz viszonyított társadalmi hozzájárulásaik kiadásai sokkal nagyobbak, mint bármely más szektorban.

Mindezek tükrében a Nemzeti Vidékstratégiai Konceptióban megfogalmazott állítások, amelyek a társas vállalkozásokat önérdék- és profitvezérelt tőkés nagybirtokokként azonosítják, alapos átgondolást igényelnek.

PARAGI MÁRTON